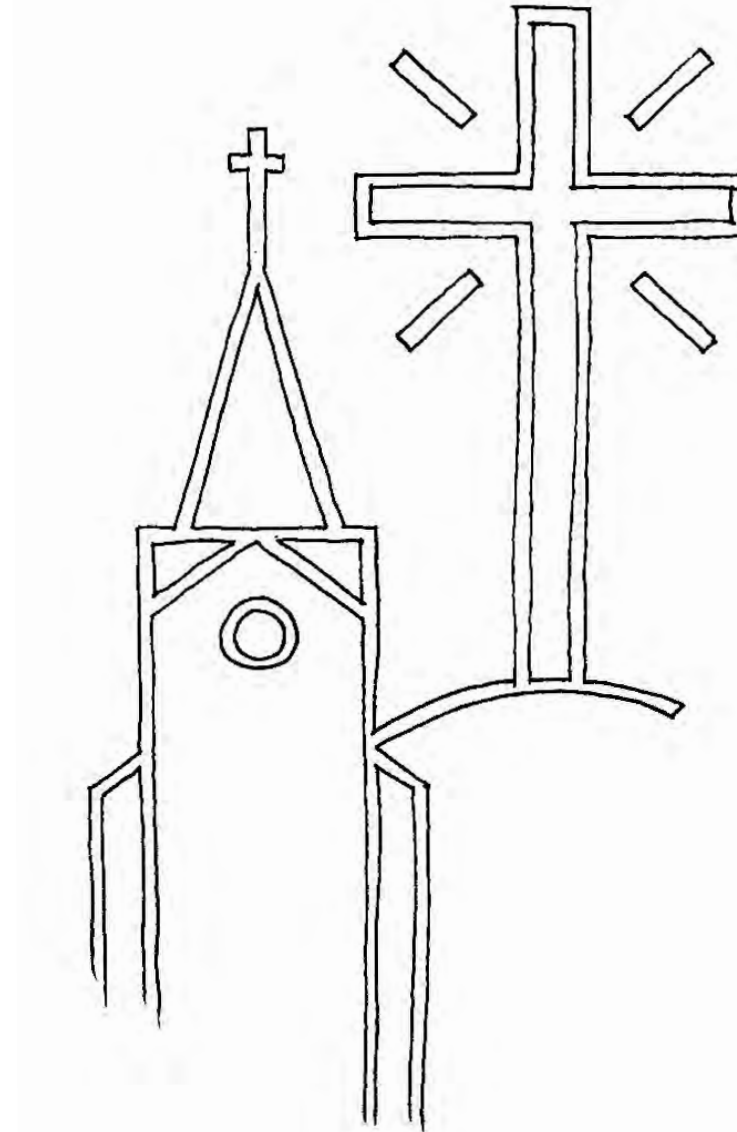

SZAKONYFALU

TELEPÜLÉSKÉPI
ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017

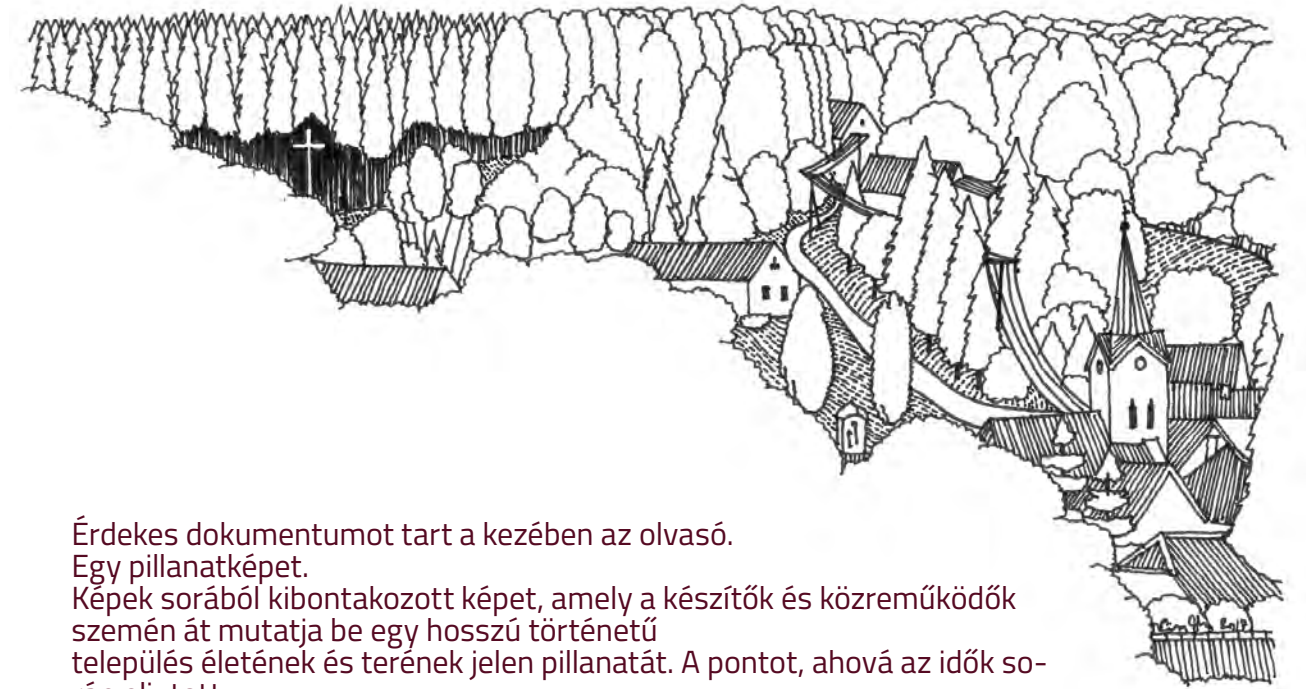

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Szakonyfalu bemutatása	5
3. Örökségünk -építészeti és táji értékek	23
4. Településkarakter	41
5. Szakonyfalu épületei és marészletei napjainkban	43
6. Információs felületek	47
7. Ajánlások	49
8. Zárszó	61
Felhasznált irodalom, impresszum	62

BEVEZETÉS 1

*Megfogni a megfoghatatlant,
Nyakon csípni az időt?
Lehet...
Állj szembe a felkelő Nappal,
És nézd a felszálló ködöt!*

Érdekes dokumentumot tart a kezében az olvasó.

Egy pillanatképet.

Képek sorából kibontakozott képet, amely a készítő és közreműködők szemén át mutatja be egy hosszú történetű település életének és terének jelen pillanatát. A pontot, ahová az idők során eljutott.

A pontot, ahonnan tovább indul. Ez a pont mindjárt újra más lesz.

A változás állandósága alakítja ki majd a mind újabb képeket.

Ha körülnézünk a tájban, a faluban, láthatjuk benne évszázadok nyomát; gazdag képzeletünk elénk tárhatja a következő éveket.

Ha megállunk és befogadjuk mindezt, belehelyezzük magunkat és leállítjuk az időt, meglátjuk benne a jelen pillanatot.

Kép mindig annyi lesz, amennyi szemlélő és amennyi pillanat.

Nézzük így! Ez a most.

SZAKONYFALU BEMUTATÁSA 2

Rész - Egész - Egység -Táj - Táj-egység - Tájegység.

Nehéz kiragadni valamit a természetes közegéből, és lecsupaszítva bemutatni azt. A folyamatos párbeszéd, az egymásra gyakorolt hatás, ami egy környék települései között fennáll, ahogyan az épített és a táji környezet - benne az emberrel - egymásra reagál, alakítja ki a közös képüket.

A szlovén Rába-vidék - Porabje, vagy ahogyan a térképeken még megtalálhatjuk a Vendvidék Magyarország legnyugatibb tájegysége. A magyar-szlovén-osztrák hármas határ térségében fekvő vidék országosan egyedülálló képpel rendelkezik.

Amilyen kis terület, épp olyan különleges.

Települései még őrzik a korábban jóval látványosabban megmutatkozó mozaikos tájhasználat nyomait és a Dunántúlon egyedülálló szórványtelepülés-kataktert.

A domboldalakon, dombhátakon megbújó önálló porták, illetve a teljes esetlegesség bájjával elrendeződött épületegyüttesek csoportjai, a tájban mindenfelé elszórt házakat összekötő kanyargós útjaikkal lépésről lépésre új szemszögből mutatják meg magukat. A falvakat rejtő erőteljesen szabdalt kavicsdombok változatos terepadottságait főleg a felszíni vizek alakították ilyen vadregényessé.

A településcsoport falvai betűrendben Alsószölnök, Apátistvánfalva (Apátistvánfalva és Újbalázsfalva egyesítéséből), Felsőszölnök, Kétvölgy (Ritkaháza és Permise egyesítéséből), Orfalu, Rábatótfalu (ma Szentgotthárd részeként) és

Szakonyfalu. Településképi, tájképi, építészeti szempontból Farkasfa is ide sorolható lenne.

A kistájra kimondottan jellemző mesterséges táji elemek sokasága igazi gyöngyszemmé teszi a településeket.

Rendkívül nagy számmal találhatunk utakat, telkeket szegélyező lombhullató sövényeket, főleg gyertyán, elvétve juhar és fagyal különböző magasságúra nyírt kanyargó sávjait. A szellősen elhelyezkedő házak közti területeken kaszáló gyümölcsösök lazítják tovább a táj képét: szilva, körte és alma különböző régi fajtáival.

A házakhoz, gazdasági épületekhez, pajtákhoz, egykori ólakhoz sok helyen szőlőlugas tapad. Több helyen látható még az udvar egysége. Egy kerítéseket és szabályos utcavonalakat nélkülöző tájban is meg tudott jelenni a magánterület lehatárolása. A lakóépület és gazdasági épületek által két-három oldalról körülhatárolt térrész negyedik sarkát, az udvar kezdetét sok esetben a tájegységre kimondottan jellemző egy darab méretes gyümölcsfa jelenti.

A kisebb lefolyástalan területeken természetes vízgyűjtők alakultak ki. Az Őrségben tóka, a szlovén-lakta területeken mlakâ névre hallgató néhány méter átmérőjű mély gödrök régen a itást szolgáló vízvételi helyek voltak.

A külterületeket mára jórészt erdő borítja.

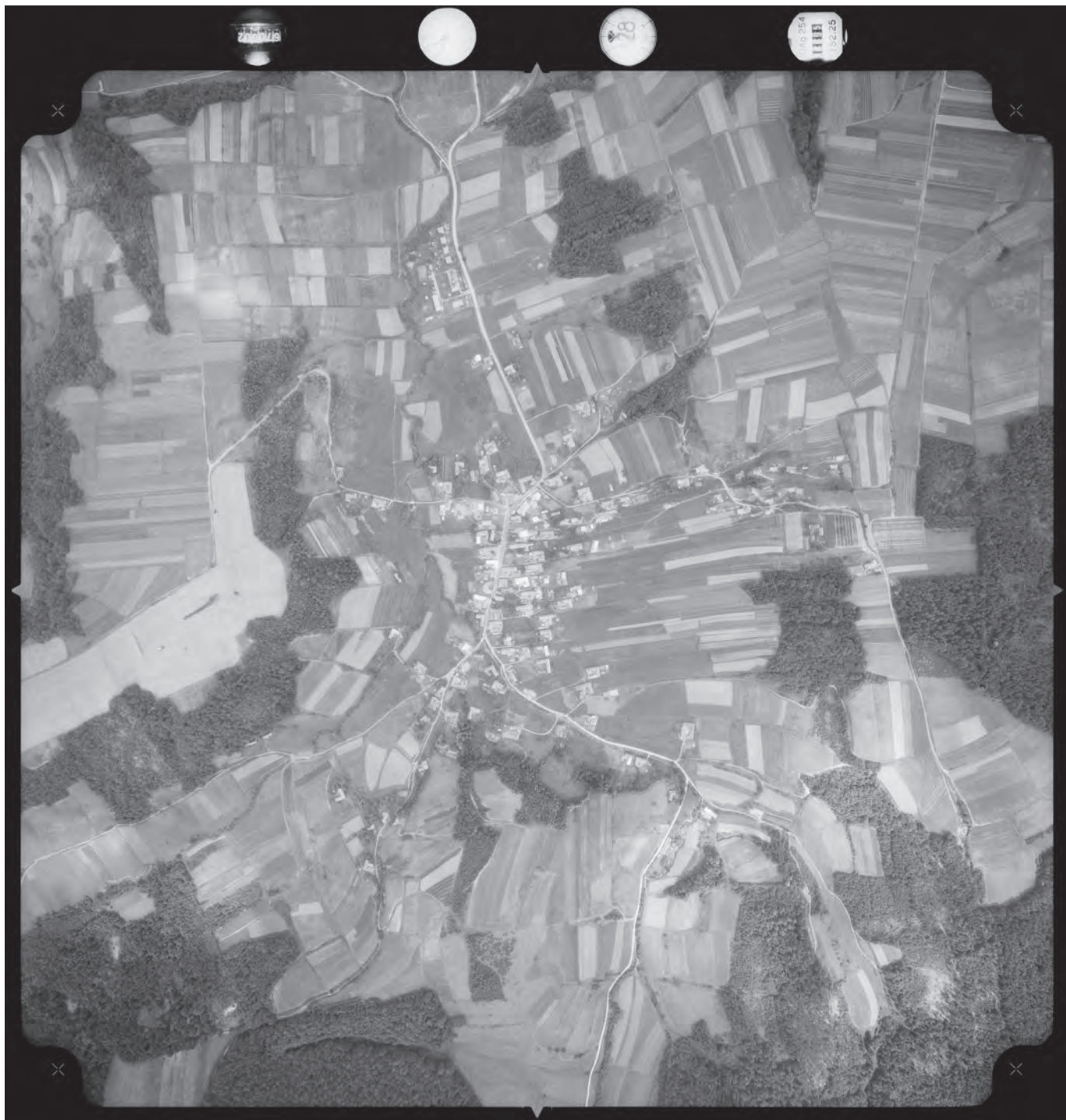
Bár évszázadok gazdálkodási hagyományai, az egykoron rendkívül nagy számú szarvasmarha-tartás, a nehézkes megélhetés és a termőföld kedvezőtlen tulajdonságai évszázadokon át fenntartottak egy állandó forgást, amit egy izgalmas, időben és térben változó, élő tájhasználat alakított ki.

Az itt élők termőföldekhez erdőirtásokkal jutottak, amelyek azonban néhány év alatt el is veszítették mezőgazdasági kultúrnövények termesztéséhez szükséges termőképességüket, így előbb legelővé, kaszáló gyümölcsösökké váltak néhány évtizedre, majd ismét beerdősültek. Ahol pedig beerdősültek, ott sokáig erdő maradt, és gazdáik csak a legszükségesebb mennyiségű fát termelték ki belőle, hadd gyarapítsa a szegényes termőréteget.

Az így folyamatosan változó funkciójú parcellák pedig létrehozták azt a mozaikos tájat, aminek sajnos egyre kevesebb nyomát láthatjuk.

A megművelt területek aránya azonban bő két évszázada a mainak a sokszorosa volt, de még húsz-harminc éve is az egyes dombhátak házai tisztán láthatták egymást. Az utóbbi évtizedek intenzív visszaerdősülési folyamatainak köszönhetően az egykoron mezők, rétek, kaszálók közepén álló porták mára erdőséli, vagy erdőben megbúvó házakká váltak.

Szentgotthárd 1183. évi alapításától a térség társadalmának és kultúrájának, ezáltal térszerkezetének és megjelenésének alakítója előbb döntően a ciszterci-rendi apátsági vagy éppen kismemesi központú szervezett erdő- és mezőgazdasági művelés volt. Ebben a művelésben hajdan jelentős szerepe volt a szántóföldi gazdálkodás mellett a szőlőművelésnek és a legeltető állattartásnak is. A Rába és a Lapincs folyók völgye, és az azokat szegélyező dombvonulatok változatos helyeket kínáltak mindehhez.

A gazdálkodásra szerveződött majorsági központok mentén települések jöttek létre, amelyek hasonló ranggal és méretben látták el a rájuk eső, helyi adottságoknak megfelelő feladatot, működtetve ezzel egy térség gazdaságát.

A ciszterek a várostól délre eső majorsági központokat a tág térségben akkor már jelen lévő szláv telepésekkel népesítették be. Érdekes, hogy míg a környék települései a történelem során egyszer sem ürültek ki teljesen, és az egykor e helyben megtelepedett lakosság szinte egyedülálló módon töretlenül népesíthette be a tájat, még a török-dúlta időkben is fennmaradt a lakosság, bár némelyik település már-már kiürült, végül mindig új erőre kapván bizonyította szívósságát.

Szakonyfalu esetében a teljességhez hozzátartozik, hogy a török előtti időkig az épületek zöme a völgytől délre eső dombokon helyezkedett el, majd a 17. századtól húzódott le a lakosság folyamatosan a patak völgybe, és alakult ki a mai ismert településszerkezet. A déli dombok tövében még fellelhető házak őrzik az egykori kép nyomait.

Bár a település közigazgatási területének északi része a lakott területhez közel bővelkedett mezőgazdaságilag művelt területekben, a lakosság megélhetésének fő forrását a kiterjedt apátsági erdők biztosították. Az erdők közelsége a mai napig meghatározza a települést, és az itt élők mindennapjait.

Az északi bekötőúton megérkezve bármerre induljunk tovább az utolsó házat elhagyva az erdőbe érünk, és -ha nem is dolgozni megyünk oda - órákat tölthetünk a fában és vizekben- patakokban, forrásokban, zsombékosokban - bővelkedő völgyekben és a dél felé hosszan elnyúló dombháton.

A települések mai ismert képe az utóbbi évtizedekben alakult ki. Bár valószínűleg kialakulásuk után az évszázadokig azonos társadalmi körülmények, a megélhetés, gazdálkodás módja miatt ugyanazt a rendet követte, sokat változott az elmúlt másfél két évszázadban is. Szerencsére a táj különleges szépsége már korán megragadta az utazókat így kaphatunk némi támpontot arról, miből és hogyan alakult ki mai állapota.

Csaplovits János a "Tudományos Gyűjtemény" 1828. évi V. kötetében a 33.-50. oldalon "A Magyarországi Vendus Tótokról" címen majdnem egész terjedelmében közli Kossics József felsőszölnöki plébános értekezését:

"A Vendusok lakásaik s házaik igen szegények s együgyűek általjában. A rónán lakó, s hegybéliek mindeddig fenyőfából építenek mindenütt, csak talpfájok tölgy vagy gesztenye fa. Azonban a fának megkímélése s a tűz veszedelme miatt, ... az Alsószölnöki tulajdonos gróf Batthyány Alojz, egynehány esztendőkk előtt az új házakat többé nem fából, hanem vagy téglából vagy mórbból parancsolta építeni..., állanak is már kivált A. Szölnökön ilyen szapora házak.

A házakat szélesen faragott gerendákból rakják össze, egyik végét a másikával keresztbe tévén, és összeveeresztvén úgy, hogy a ház külső szegletein a két oldalról kiálló gerendavégek kettős lajtorját formálnának, ha csak azokat, kiváltképp a rónaiak be nem kennék sárral.

...A hegybéliek három derék házakat építenek többnyire, úgy mint pítvar, szoba, és kamrából állókat. ... Szobáik (hegyekben csak egy) hosszú és térs, de nem magas közönégesen olly sötétes hogy ám-bár három négy kis ablakok is legyenek egy szobán, mellyeket csak az újabb és előkelőbb gazdák házain láthatni, (a régieken még megvannak a fiókos ablakok)"

A 19. század második felében Ljubljánából érkezett Magyarországra Anton Trstenjak, aki részletes útirajzában külön fejezetet szentel az itteni szlovénség népi építészetének.

Művében beszámol arról, hogy mennyire régi tradícióra megy vissza az építészet, amely mint külön ipar számos embert foglalkoztat. Az alap kiásása után az így nyert földből sarat csinálnak, amibe szalmát és egy „majorja” nevű száraz rőzseszerű fűfélét kevernek, amit aztán vasvillával dagasztanak és vernek fel. Ez lesz a ház fő építőanyaga. A ház sarokkövének négy árkot ásnak ki, ahol vályogolással (cocajo) húzzák fel a falat. Az árokban rétegesen húzzák fel a vályogot. Egy réteg lassan szárad, úgy két-három hetet vesz igénybe. A száradás után további rétegeket húznak fel, s úgy kell száradniuk, hogy az előző rétegekhez jól tapadjanak. Mindig annyi réteget húznak fel, amekkora magas falat akarnak, ez helyenként változó. Amikor elkészül a fal, akkor a kőműves malterozza (zmajtriva), ezzel megpuhítja a száraz, durva falat, utána lemeszelik. Ez a folyamat már az első évben befejeződik, de van úgy, hogy két-három évbe is beletelik a ház építése.

Trstenjak megjegyzi, hogy a Vendvidék alsó részein, a Mura közelében nagyon eltér az emberek vagyoni helyzete a felső vidékektől, ami megmutatkozik a házakon:

"A ház a jólét, avagy szegénység szemtanúja, minden tényező ettől függ. A Vendvidék felső része, az a dombos rész, ahol figyelemre méltóan változik az alsó vidéktől kiindulva a Mura mentén. Az alsó vidéken, szép, takaros és rendezett házak vannak, a felső vidéken már a szegénység van jelen. Istvánfalva környékén csak néhány kőház van."

Talán a téglagyár közelségének köszönhető, talán egy módosabb történeti korszaknak, vagy a kimondottan vizenyős környezetnek, de Szakonyfalu esetében nem beszélhetünk jó állapotban fennmaradt boronafalú házakról, tömésfalak is csak részben egy-egy házban maradtak fenn téglával színelve, vagy kibővítve.

A későbbi időszakokban ellenben gazdag téglarchitektúra fejlődött ki a településen. A 20. század első felének hajlított házai esetében, különösen a pajtákön előszeretettel alkalmaztak vakolatlan falazatokat, a házak tornácain boltíves nyílásokat. Szakonyfalu hagyományos népi építészetét ezek különböztetik meg a tájegységen belül.

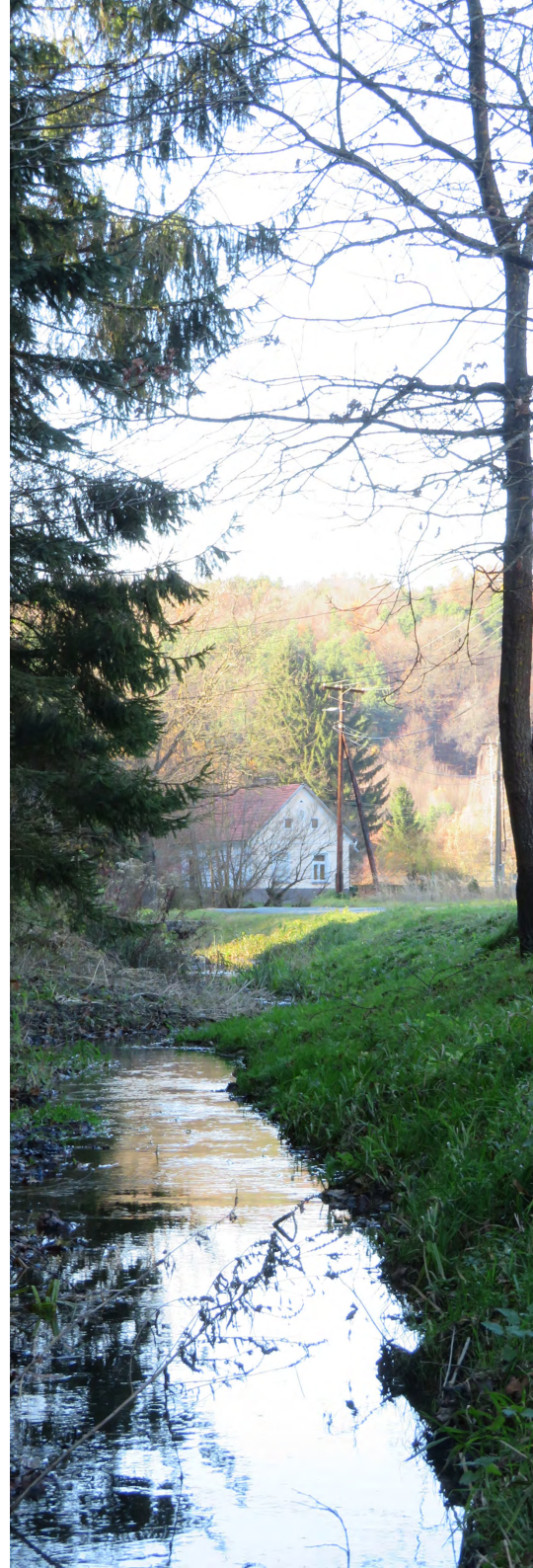
Pável Ágoston néprajzi kutatásaiban is jelentős szerepet foglalt el a környék építési- és tárgykultúrája. 1927-ben közreadott írásában így számol be tapasztalatairól:

*„Szentgotthárd határában, a téglavetőn túl, a domboldalon meg-
lapuló házak már szlovén „gazdijak” (porták). Ez ma a hazai szlo-
vén nyelvterületek legészakibb, a magyarsághoz legközelebb fekvő
pontja. A magányosan álló házaktól alig egy futamásnyira fekszik
az első szlovén falu: Rábatótfalu, szlovénul Slovenska ves. ... Ba-
rátságos, fehér falú házainak egy része a Rába felé lejtő völgyben,
a másik az út túlsó oldalán a, szelíd emelkedésű domboldalakon
van szétszórva. A házak többnyire az udvar hosszában, tűzfalukkal
észak felé épültek, úgy, hogy a napos déli oldal az udvar felé néz, s
majd mindegyik nyitott, de fedett oszlopos, vagy boltíves tornác-
cal várja a belépőt, a lakóháznak majdnem egész hosszában... a
lakóházak többnyire csak egy-, ritkábban két-, vagy többszobásak.
Az újabb évek építkezései azonban már takaros, egészséges hajlé-
kok, szép zöld zsalugáteres, jókora ablakokkal, a módosabbaknál
sokszor három szobával is. Az oszlopos tornác azonban ezeknél is
elmaradhatatlan, mintegy jelezve békés lakóinak derűs lelkivilágát.
... Ám még mindig sok a fecskerakású ház. Körülbelül 10%. Sok régi
házban csak a nyílt tűzhelyet cserélték ki egyszerű vastűzhelyre, ké-
ményt ojtottak a háztetőbe, s hosszú időre megint kész a modern
lakás.*

*...Minél távolabb megyek a hegyek közé, annál több ittfeledett régi
viskóval találkozom. Mind több és több a díinatna tűnya -füstös
konyha is, egyes helyeken 25-30%.”*

Kiolvasható tehát a sorokból egy lassú fejlődési folyamat, ami fokozatosan átfőrmálta az építőanyagok és technológiák jellemzőit a Szlovén Rába-vidéken.

Ami nem változott egészen a 20. század második feléig, az a települések térszerkezete, az épületek elhelyezése, és térbeli formálása, tömegei. A hajlított (L-alakú) házak jól szolgálták a mindennapi életet, a még itt-ott meglévő kerített udvarok, kerített házak U alakú vagy szinte körbezáródó elrendezésükkel pedig évezredekre visszanyúló építési hagyományok örökségét hordozzák.

Tóth János így ír a kerített házakról:

“... A szoba-konyha-szoba-kamra épületszárnyhoz derékszögben istállókat építettek, majd ismét derékszögben megtörve az épület tengelyét, a lakószárnyal párhuzamosan istállót, ólakat, színt emeltek a lakóépület hosszához igazodva. A két szembenéző épületszárnyat kamra, fedett szín beépítésével kötötték össze és zárták le, vagy magas, erős kerítést, nagykaput készítettek közöttük. Az előbbi esetben a szín egyben magában foglalta a külső oldalába épített kaput is. – A kerített ház magyar előfordulása összekapcsolódik a szórványtelepülésekkel és azok speciális változatával, a szeres településsel. Kétségtelenül jelentős szerepe volt kialakulásában, fennmaradásában a paraszti gazdálkodás helyi típusának, mivel célszerűen szolgálta ki a már istállózó, de még jelentős mértékben legeltetésre is támaszkodó állattartást. Előnyösen biztosította a trágya megfelelő megőrzését, kezelését, mivel hagyományosan a kerített házak udvarán halmozták fel az istállókból kihordott almot, s azt az udvaron meleg időben kint éjszakázó jószág napról napra letiporta. A helyi talajadottságok egyébként is már régtől fogva serkentették a parasztságot a rendszeres talajerő-utánpótlásra, főleg a falvak körüli belső szántóövezetben. Különösen előnyös volt ez az építési forma a korábbi évszázadok lazább közbiztonsági viszonyai között. – A kerített háztípus közvetlen analógiái szlovén, osztrák területen is fellelhetők, de nem voltak ismeretlenek szlovák, lengyel, román állattartó körzetekben sem. Számos párhuzama található Európa távolabbi területein is. A kerített ház történeti analógiáit az ókori Pannónia időszakáig is visszavezethetjük, azonban a közelmúlt emlékegye szervesen csak a középkori paraszti-jobbágyi-kisnemesi gazdálkodással, építkezéssel függ össze. A 19. sz. második felében kibontakozott polgárosodás során a kerített házakat tömegesen alakították át és bontották le.”

Mindenesetre az udvar egysége - ház és kert - a maga jellemző, állandó kölcsönhatásban álló telepítésével, az udvar sarkát jelző gyümölcsfával a mai napig sok helyen fennmaradt. Bár a hatvanas évektől elindult utcásodás, a háznak a korábban kevésbé lakott, szilárd burkolatú, részben közművesített főutak mellé húzódása, a lakosság életmódváltásával egyidejűleg átformálta az igényeket. Tájidegen tömegalakítású lakóházak épültek és épülnek. A domboldalak, dombhátak még őrzik az épített környezetnek azt a képét, ami a páratlan környezeti adottságok mellett vonzóvá teszi ezt a tájegységet. Pontosabban így: az ember, a természeti és az épített környezet hármasságának együttes jelenléte a mindennapi életben az, ami meghatározza a települések pillanatnyi arcát.

Szakonyfalva a szlovén Rába-vidék települései közül a legzártabb fekvésű. A Grajka-patak és a Szakonyfalui-patak találkozásánál kialakult északról nyitott völgybe húzódott falu peremterületei illeszkednek a tájegység jellemző képéhez, ugyanakkor határozottan körvonalazódott központi magja alakult ki az idők folyamán.

Településszerkezetének jellemzője az Alsószőlnök és Rábatótfalu esetében is megfigyelhető sűrűsödése a házcsoporthoz tartozó elrendezésnek. A főútvonalra telkenként, két telkenként becsatlakozó keskeny utcácskák láncként fűzik fel az egymás elé-mögé épült portákat, csak a mára már megjelent kavicsolt burkolatok és árkok, helyenként kerítések különböztetik meg valamelyest a közterületeket az egyes udvaroktól.

A falu első írásos említése az 1350-es évekből származik Zakonyfolva néven. Német neve Eckersdorf, míg a mai napig gyakran használt szlovén neve Sakalovci. Ciszterci apátsági majorként jött létre, a környéken megszokott módon szláv telepesekből, akiknek fő megélehetési lehetőséget a kiterjedt erdőgazdálkodás biztosította évszázadokon át, kiegészülve önellátó földműveléssel, amihez főleg az északi, Rába-menti területek biztosítottak épphogy megfelelő talajt, és ahogyan az a korosabb épületekből is jól leolvasható a nagyszámú szarvasmarha-tartás is jellemző volt. A 20. században több hullámban is csökkent a falu lakossága, népességszáma ma 400 fő körül mozog, a mindmáig jelentős szlovén nemzetiség mellett jól integrálódott cigány lakossága is meghatározó a településnek.

Napjaink aktuális kérdése, hogy hogyan oldhatjuk meg egyidejűleg a kistelepülések népességmegtartását és a településkép megőrzését. Hogyan biztosíthatjuk az épített és természeti környezet megővését, egyúttal a térség vonzerejének megtartását úgy, hogy közben nem gátoljuk a fejlődést, a 21. század igényeinek megfelelő életterek biztosítását.

Az elmúlt másfél évszázadban kevéssé voltak érzékenyek erre a témára, ugyanakkor a jelentős átalakulások mellett Szakonyfaluban is meg tudott maradni a korabeli térszerkezet és településkép.

Épületállománya nagyon vegyes. Kimondottan jellemző építészetiileg egytónusú terület nem maradt fenn, sok a beékelődött épület az 50-es évek óta minden időszakból. Új elemként megjelent a bevezető út mentén kialakult utcásor, amelynek nyugati oldala a határőr laktanyára szerveződve egységes, a keleti oldal már itt is vegyes képet mutat.

Jelen pillanatban, ami leginkább megfontolandónak tűnik, hogy a vegyes településkép elemei közül melyik jellemzőket kellene előnyben részesíteni, hogy jótékonyan befolyásolhassuk a településképet.

ÖRÖKSÉGÜNK ÉPÍTÉSZETI ÉS TÁJI ÉRTÉKEK 3

Erdő, erdő, erdő... benne források, láprétek, patakok, időszakos vízfolyások és mindehhez egy kis szakasz a Rába végtelen kanyarulataiból.

Szakonyfalu épített környezete nem foglal magában országos műemléket, régészeti érintettsége is három kis területre korlátozódik, az egyik a falu mai központján a templom környékén, míg kettő a völgy bejárata mellett a Rábára néző északi lejtők tövében. A településen fellelhető főleg 20. század elején épült falusi házak, és a hozzájuk tartozó melléképületek ugyanakkor szép képviselői a helyi közösség népi építészeti örökségének. A falu temploma 1922-ben épült, gondosan felújítva, karban tartva áll. Hitéleti jelentősége jóval nagyobb az építészeti értékénél.

Az épített örökség országos szintjéhez képest a természeti örökség szempontjából kiemelkedő a település. A teljes külterület az Őrségi Nemzeti Park védett területe, de jelentős az érintettség országos övezetek szempontjából. Szakonyfalu teljes területét lefedi az országos ökológiai hálózat övezete, a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete, az országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete, jelentős a Natura 2000 érintettség és egyedi tájértékekben is bővelkedik. A teljes közigazgatási terület, kiemelten fontos érzékeny természeti terület övezetébe esik. A felszíni vizek vízminőség védelmi területe is lefedi a település egészét.

Erdői fokozottan védett természeti területen álló erdők, míg a közigazgatási terület déli végén Apátistvánfalva és Két-völgy szomszédságában fokozottan védett magterület található.

A területen fellelhető ex-lege védett források száma csökken, vagy vizük nem ismert helyen tör utat magának, de egykoron 17-et tartottak számon csak Szakonyfalu területén. A különböző vizenyős területek is jelentős természeti értéket képviselnek.

Az Őrségi Nemzeti Parkban jellemző természetes és természetszerű élőhelytípusai közül szinte valamennyi fellelhető csak Szakonyfalu közigazgatási területén, ezáltal jelentős célállomása lehet a természetjáró turizmusnak. Ugyanakkor a szlovén Rába-vidék kultúrtáji jellemzői, ha kisebb számban is, mint a déli településeken, de fellelhetők az épített területek környékén.

A településen halad át a Mária-út.

A Sarlós Boldogasszonynak szentelt templom, a 2011-ben felszentelt Jézus Dicsőséges Fénykeresztje, a 2016-os kálváriaút újonnan készült stációival a kereszténység élő jelenlétének méltó újkori emlékeként váltak részévé a településképpnek.

Az egész térség legjelentősebb táji eleme:
a Rába.

Hömpölygő ősfolyamból a mai ismert állapotába visszahúzódva alakította ki a táj természetes morfológiáját, a széles folyóvölgyet szegélyező kavicsos domboldalak lerakásával, amiket később a Rábába tartó patakok és egyéb felszíni vizek szabdaltak tovább

Az egykori széles mederben – elkerülve az emberi kéz által szabályozott kialakítást – kanyarogva, medrét az évszázadok során erre-arra áthelyezve, holtágakat hátrahagyva maga után intenzív élőhelyet biztosít a gazdag növény- és állatvilág számára. Vize táplál és életet ad. Rendszeres áradásaival ugyanakkor továbbra is alakítja környezetét, feladatot, kihívást ad az itt élőknek. Folyamatosan tanít a természettel való együttélés szükségességére. A folyó maga is él, és mint ilyen, a legnagyobb élő szervezete a környéknek.

Szakonyfalu esetében nem csupán a település északi határát jelenti, hanem egyben államhatár is a folyó.

ÉPÜLETEGYÜTTESEK, LAKÓHÁZAK
HAGYOMÁNYOS, JELLEMZŐ ÉS MEGLEPŐ MEGOLDÁSOK

PAJTÁK - ISTÁLLÓK - MELLÉKÉPÜLETEK
A MELLÉKÉPÜLETEK MŰVÉSZETE
ELVÁLASZTHATATLAN RÉSZEI AZ EGYSÉGNEK

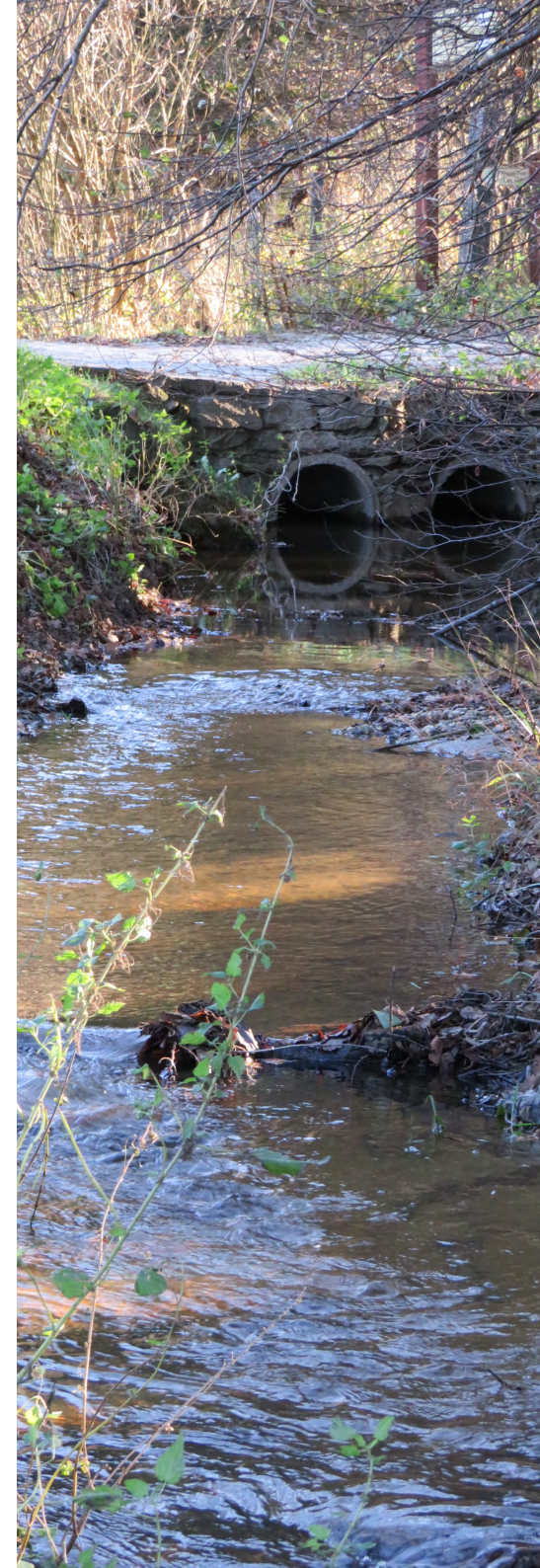

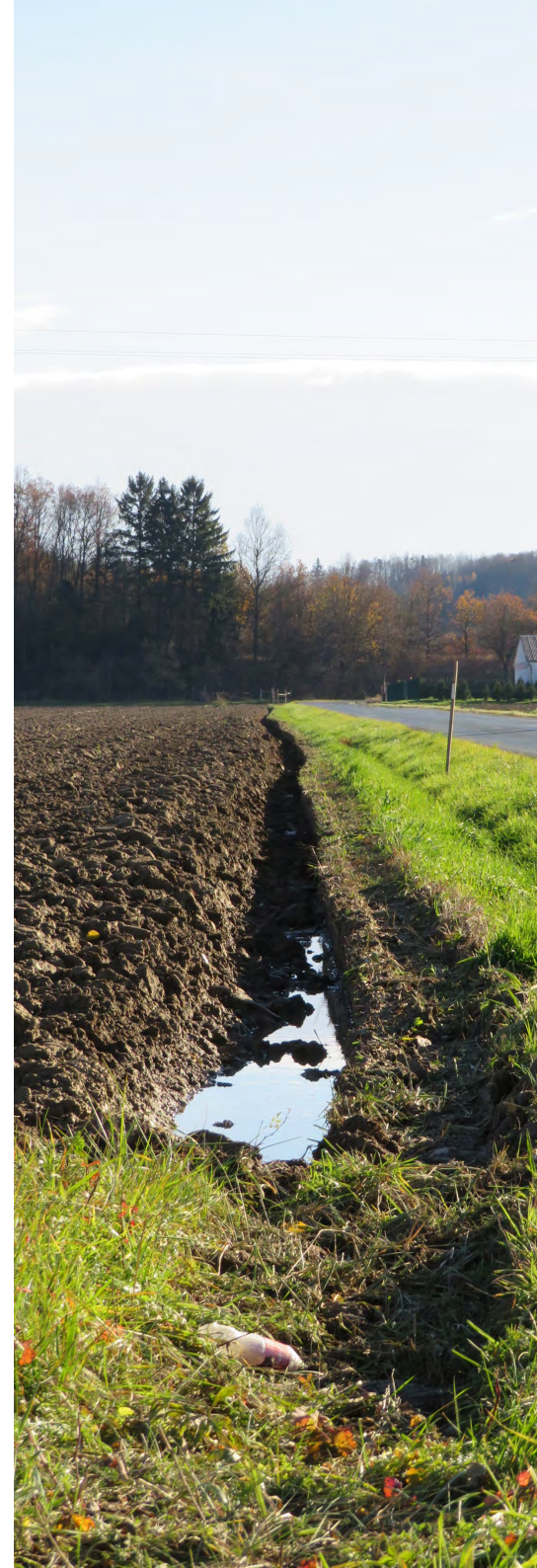

EMBER ÉS TERMÉSZET

ÉPÍTETT- ÉS TÁJI KÖRNYEZET ÉLŐ KAPCSOLATA
RÉTEK, LEGELŐK, KASZÁLÓK, KASZÁLÓ GYÜMÖLCSÖSÖK
GYÜMÖLCSFÁK, LUGASOK, VIZEK

TELEPÜLÉSKARAKTER 4

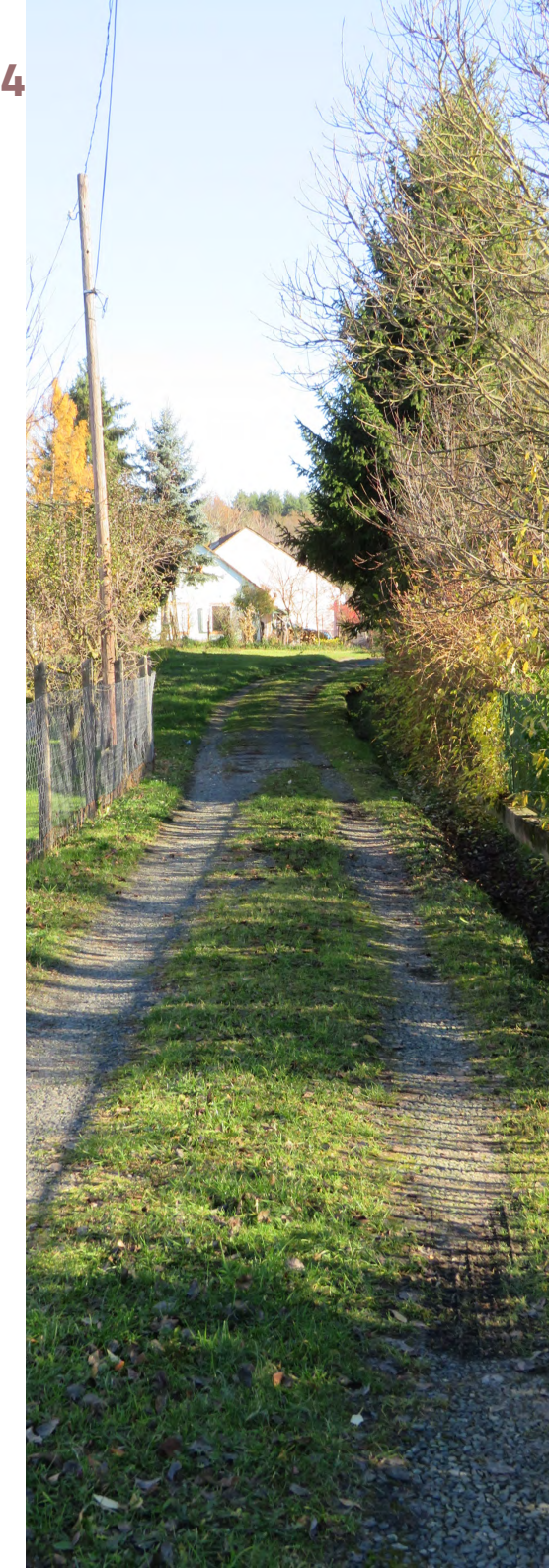
ELŐTTE, MÖGÖTTE, MELLETTE, KERESZTÜL ÁT

A szórványtelepülések mellett a tág térségben jellemző falusias beépítés a házcsoportos elrendezés, amelynek egy egészen különleges formája jött létre Alsószőlnök, Szakonyfalu és Rábatótfalu esetében.

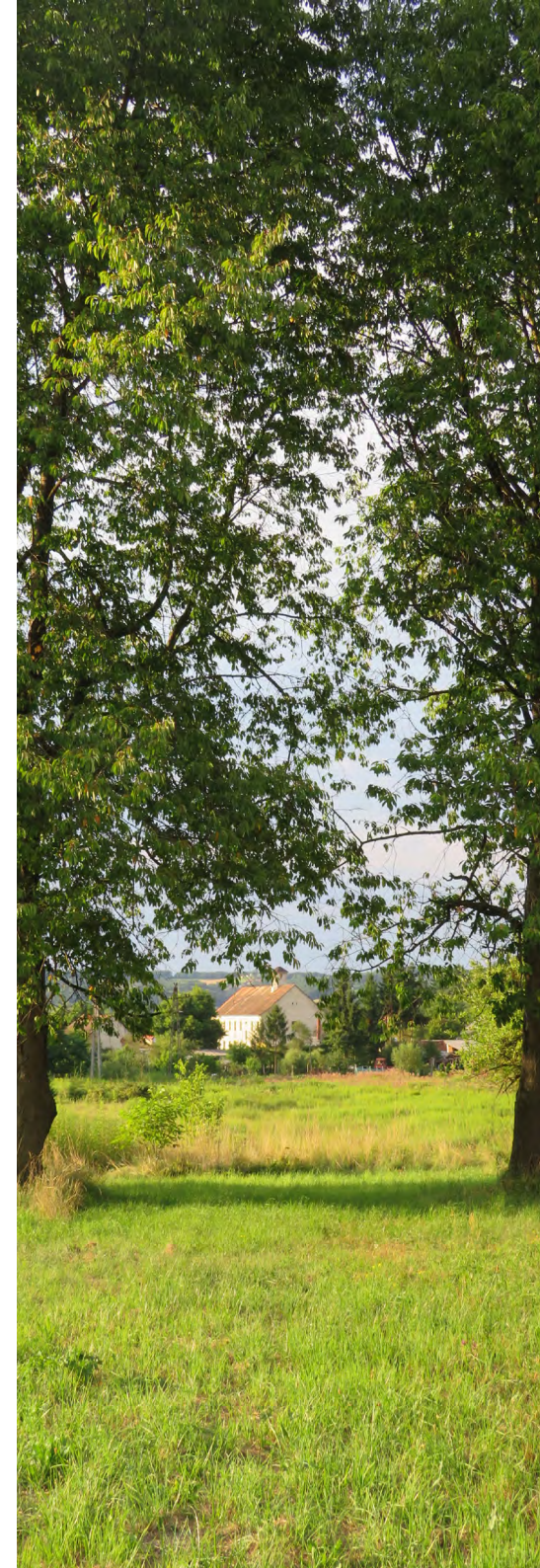
A szórványtelepülés-szerkezetre jellemző domboldali elszórtabb elhelyezkedés a völgyi utaktól távolabb oly módon sűrűsödött be, hogy a hátrébb álló házakhoz vezető utak, nyomvonalak mentén újabb és újabb házak épültek egyre közelebb a völgyben haladó úthoz. Ennek korabeli állapota általában egy-egy család különböző generációinak épületeit jelentette.

Az ily módon egymásba érő, összefonódó udvarok esetében sok esetben az udvarokon átjárva lehetett megközelíteni a hátsó épületcsoportokat. Egy kerítések nélküli világban mindez nem okozott problémát. A huszadik század második felében aztán a sok szempontból hátrányt jelentő élet a határsávon, és az, hogy az egyes településeken nagy számban voltak jelen a határőrség katonái, olyan közbiztonságot eredményezett, hogy a magántulajdon zártaságát biztosító védelme továbbra sem jelentkezett igényként. Bármennyire nehezen húzható rá az országos építésügyi előírásoknak megfelelő sablon – vagy akár a közmű-védőtávolságok matematikájából adódó szabályozási szélességek – ebben a térségben az itt élőknek ez a mai napig így természetes. Kerítések, ha vannak, a telek egy részét kerítik csak. Mindemellett az utak vége felé lazul a települési szövet és a megjelennek szórvány jelleggel elhelyezhető házak is.

Természetesen a szilárd burkolatú út és a közművek közelsége Szakonyfaluban is egy sűrűbb útmenti, utcának is nevezhető beépítést is eredményezett, a települési mag zárt-sága mellett mindez nem indokoltja, hogy a faluban különböző

Számos példa van már rá a világban, hogy települési szinten alkalmazzák az arculattervezést, és egységes arculati elemekkel hangolják össze az információs felületeket.

Amit mindehhez hozzá lehetne tenni, hogy tekintettel arra, hogy számos kistelepülés egymáshoz ilyen közeli, és ennyire szorosan összekötődő múlttal és jelennel létezik, az egységes arculati elemeket érdemes kiterjeszteni akár kistérségi szintre is. Ha mindezt egy kidolgozott jelrendszerrel együtt alkalmazzuk, elősegítjük a könnyed tájékozódást az információk tengerében.

Figyelembe véve a környék ipari adottságait, illetve kültéren használt felületekkel szemben támasztott alapvető időtállósági igényt, az egységes kialakítása törekedve különböző kovácsolt jellegű vagy lakatos szerkezeteknek célszerű előtérbe kerülniük. A számos fából készült különböző hordozófelületnek nagy divatja volt a közelmúltban, és nem állták ki az időjárás a viszontagságait. Ugyanúgy elmondható, hogy sok és sokféle idejétmúlt, kintfelejtett, előregedett, megrongálódott hirdetőfelület rontja a településképet, melyek felszámolásáról vagy karbantartásáról eredeti elhelyezőjük nem gondoskodott. Mindez egy hosszú távú, átgondolt folyamattal megvalósítható, és idővel valamennyi felület lecserélődik egy kívánt kép elérése érdekében.

INFORMÁCIÓS FELÜLETEK 6

Az információ hordozó felületek megjelenésével új közlési forma nyert teret magának a világban. Virágkorát a huszadik században érte el, amikor egyre harsányabb, nagyobb, impulzívabb felületeket próbáltak létrehozni, ezáltal közelebb kerülve az emberekhez, egyre több és direktebb üzeneteket igyekeztek eljuttatni hozzájuk. Az információk tartalmától és célcsoportjától függően aztán a felületek differenciálódni kezdtek, idővel eljuttatva minket a mai állapotokig, amikor az egyes felületek sokfélesége és mennyisége inkább zavaró, mint impozáns.

A huszonegyedik század embere aztán újabb kihívás elé állítja a szemünk elé színes, direkt üzeneteket kreáló szakembereket. A mai információknak rövidnek, tömörnek, piktogrammszerűnek kell lennie, mert az idő amit a szemrevételezésükre fordítunk, már csak pillanatokat jelent. Ezáltal minden egyes információ továbbra is tolakodva, egymást túlharsogva tölti ki perifériánk minden terét.

Az első és legszembetűnőbb feladat, hogy valahogyan rendszert kell szabni a felületek rengetegének, szelektálni, helyüket és elhelyezésüket meghatározni és szabályos keretek közé szorítani. Mindezt elsősorban azért, hogy a kialakult kaotikus képet, az oszlop és táblaerdőt, a száz-meg százféle hordozófelületet egységesítve harmónikusabb látványt érjünk el.

Meg kell különböztetni a hordozófelületek információtartalmát aszerint, hogy közérdekű, útbaigazító, vállalkozást hirdető, vagy cserélhető reklám- és hirdetés-hordozó-e, illetve hogy a település mely részén helyezkedik el.

Figyelembe kell venni, hogy a digitális kijelzős, esetleg aktív illetve interaktív felületek újabb lehetőséget hordoznak az információ átadás területén. Hasznosításuk mind a reklám, mind a közérdekű hirdetések területén nagy felületeken könnyen elképzelhető kisvárosi környezetben is, de a gyalogos közlekedő szintjén a kezelőfelülettel is rendelkező információs berendezések is kapcsolódhatnak mind a településképi, mind egy digitális faluképi rendszerhez.

Bár egy kistelepülésen első nekifutásra nehezen értelmezhető mondjuk a hirdetőfelületek, reklámelhelyezések rendszerbe foglalása, azonban, ha kiterjesztjük valamennyi információ-hordozó felületre a közúti táblákon kívül, akkor egy olyan kép tárulhat elénk, ahol minden a maga megszokott helyén és formájában, elérhető, közérthető módon jelenik meg az egész településen.

A legkívánatosabb elérendő cél tehát az információs felületek kapcsán az egységes és harmónikus megjelenés.

A településkép alakítására vonatkozó ajánlások tekintetében a korábban megismert szőrványtelepülés-karakter megőrzése kapcsán fontos megfogalmazni, hogyan célszerű a jövőben egy-egy épületet és környezetét tervezni.

A falu területét elfoglaló itt-ott szőrvány, főleg házcsoportos falusias területek leendő épületei és átalakításai egy nagy gondolati egységet képeznek.

Mindezt kiegészítik a közterületek alakítására és használatára vonatkozó ajánlások, illetve a település zöldfelületeire és zöldterületeire és ehhez szorosan kapcsolódva a vizes élőhelyek, vízpartok természetközeli hasznosítására megfogalmazott célkitűzések.

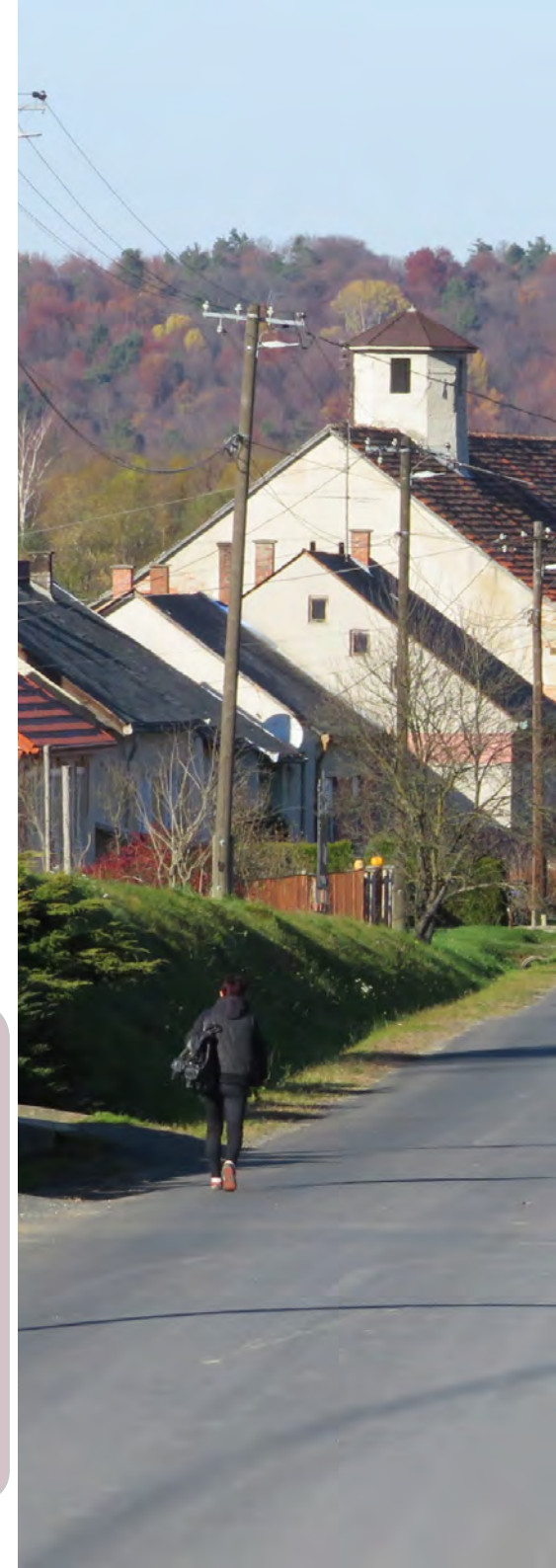
Még azt is figyelembe véve, hogy a környező településeken az utcásodott területeken a maguk korának megfelelő országos előírások, típustervek szerint épült épületeket találunk, ajánlást sem ezekhez, sem pedig a mai divatok szerinti építkezésekhez nem fogalmazhatunk egy ennyire különleges környezetben. Függetlenül a megállapított karakterektől az ajánlások foglalkoznak:

- épületek telepítésével - a telekre és a terepre illesztés sajátosságaival,
- a telek és udvarhasználattal
- az egyes épületek arányrendszerével
- az egyes épületek anyag-, és színhasználatával

Szakonyfalu tekintetében kiemelendő, hogy - míg Magyarország más tájain teljesen helytállóak azok a típusú törekvések, hogy az utcákat és házakat szabályos rendbe sorolva egységes ritmusú utcakepek alakításával érjünk el harmónikus településképet, - addig környékünkön történelmi leképeződései pont a látszólag szabálytalan elrendeződéseknek vannak, így a máshol használt klisék itt nem használhatóak.

Az épületegyüttesek egymáshoz való viszonya, az egymás mögött, mellett, szűk közökben feltároló újabb és újabb épületek, az átlátások, áthallások olyan egyedi rendet hoztak létre, amely az emberi együttélés, a közösséghez tartozás sok évszázados természetes normájához igazodik. Nyitottságot fejez ki, alkalmazkodást és bizalmat, ami településképi szinten is megjelenik.

Ennek az elvnek a megőrzése az alapvető feladat.

javasolt kedvező kialakítás

- az épület természetes védelmet nyújt
- a zárt udvarrész dél felé nyitott
- a lehető legkevesebb burkolt felület
- nagy összefüggő zöldfelületek maradnak fenn
- a természetes terepviszonyokhoz illeszkedik

nem ajánlott megoldások

- az épület a telek közepén áll
- körkörös kis udvarszakaszokhoz csatlakozik
- nagy burkolt felületek a bejáratnál és a ház körül
- a zöldfelületek használati értéke csekély
- a természetes terepviszonyok durva és indokolatlan megváltoztatásával teszi alkalmassá a területet

Általánosan elmondható, hogy az épületek telken való elhelyezésének más típusú leképeződése volt fontos, mint sorokba rendeződni.

A hagyományos telepítések többnyire a hajlított (L-alakú), vagy U alakú alaprajzi formát követve jöttek létre, oly módon, hogy az udvar déli, délkeleti, délnyugati tájolású legyen, az épület nagyobb tömege pedig védje azt az uralkodó északi, északnyugati szelektől. Igaz volt ez még akkor is, ha egy északi lejtőn ezáltal a domboldalra nézett a ház, vagy éppenséggel ily módon teljesen hátat fordított az útnak.

Ezzel mintegy elébe mentek a modern mérnöki tudományoknak, és a maguk módján értelmezett energetikai jellemzők, passzív megújuló energiahasznosítás elvét követve hoztak létre élettereket.

A természetes tereplejtések adta adottságokat kihasználták, az épületek magasabb belmagasságot igénylő terei, vagy ahol több használati szint jött létre, alacsonyabban fekvő terepszintekre kerültek, míg az épületek gerincvonala vízszintesen haladt, az épülettömegek lépcsőzése itt kevésbé volt jellemző.

Az országos építésügyi szabályozások nehezen húzhatóak rá erre a kialakult szerkezetre, ennek ellenére törekedi kell a megőrzésére.

Épületet a telken úgy kell elhelyezni:

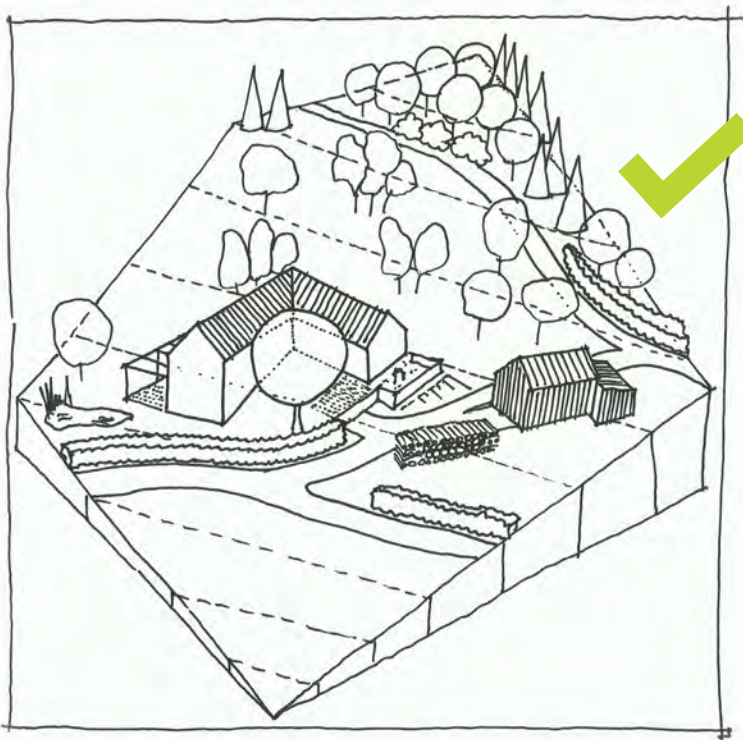
- hogy az lehetőleg az általa határolt udvarrészt észak, északnyugat felől védve ölelje körbe, - törekedni kell az oldalhatáron álló beépítési mód alkalmazására, de kötelező oldalhatár kijelölése nélkül, megőrizve a térbeli rendetlenséget, de szomszédától való telepítési távolságok megtartásával,

- a telken kialakuló burkolt felületek erre a védett területre eszenek koncentráltan - a körülzárt, kerített udvar hagyományai ma is minden praktikus igényt kielégítenek, a megváltozott életmódot is jól szolgálja,

- a telken fennmaradó zöldfelületek a lehető legnagyobb összefüggő területet alkossák: ne szabdaltan az épület körül jelentkezzenek - lombhullató növényzettel hozzájárulhatunk a passzív napenergia-hasznosításhoz: nyáron árnyékot ad, télen beengedi a napfényt

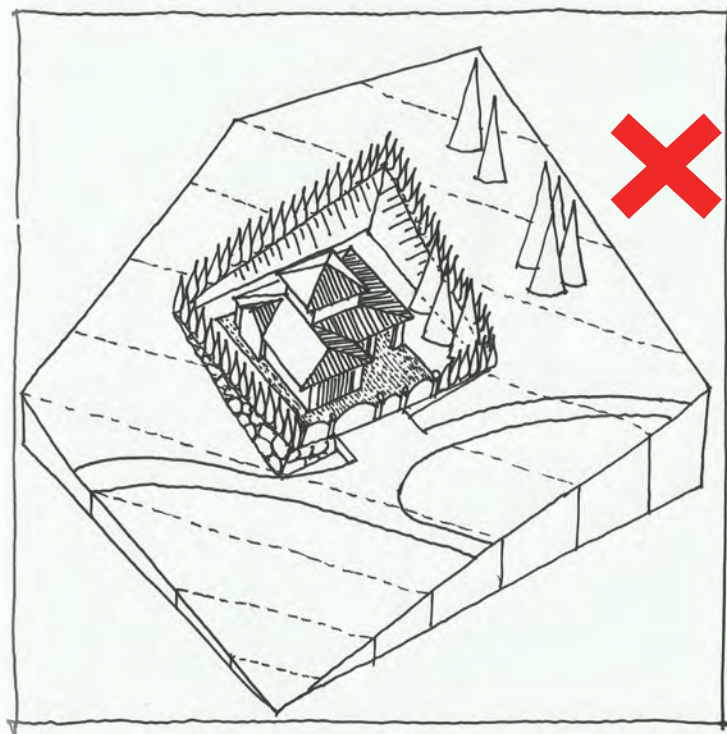
- lejtős terepen a természetes terepadottságok teljes körű tiszteletben tartása szükséges - amennyiben valaki domboldalon szeretne élni, képesnek kell lenni ennek megfelelő épületet elhelyezni, nem a terep rendezésével hozzáalakítani a természetet egy elhibázott koncepcióhoz.

javasolt kedvező kialakítás

- az épület tömege egyszerű, kompakt
- a szerkezeti fesztávok megfelelnek a hagyományosnak
- csatlakozó épületrészek alacsonyhajlású vagy lapostetős kialakításúak, nem növelik indokolatlanul a főtömeget
- a melléképületek önállóan is elhelyezkedhetnek

nem ajánlott megoldások

- az épület túl széles, terjedős
- a tömegek túl összetettek, a tetőidomok túl bonyolultak
- a 15-35 fok közötti tetőhajlásszög idegen a hagyományoktól
- a főépülettel egybeépített mellékterek tovább növelik az épület terjedőségét

Országsszerte elmondható, hogy a helyi népi építészetet mindig egészen egyszerű feltételek formálták olyanná, amiből aztán leképezhattuk különféle tudományosan ráaggatott jellemzők egész halmazát.

Az egyes területeken használt építés-technológiák, épületszerkezetek, az ezekből létrejövő szerkezeti fesztávok, épületegyüttes tömegek, tömegek bontása, épületek esetleges szintszámai mind-mind abból alakultak ki, hogy alkotójuk helyben, lakókörnyezetében milyen építőanyagokhoz és technikai tudáshoz fért hozzá, és ezt miként bírta egyéni igényeihez igazítani. Egy korabeli, főként mezőgazdasági termelésen, önálló gazdálkodáson alapuló társadalomban az egyes egyének, családok igényei és lehetőségei alig különböztek egymástól és a fenti jellemzők egységes, közel azonos jellemzőjú épületekből álló településképeket eredményeztek.

Az épületek szélessége, magassága, hossza, tömegformálása, alaprajzi elrendezése tehát a lehetőségekhez mérten alakult ki, és alakított ki egy jellemző arányrendszert, amely aztán általánosan elterjedté válva és fennmaradva napjainkig hozzájárul a településképhez.

Térségünkben a szerkezeti fesztávok illeszkednek az országban általános 4m és 6m közötti méretrendbe, ezáltal a keskeny tömegek váltak jellemzővé. Az épületek ritkán nyúltak hosszúra, 2-3 helyiség után szögben törve L, U, régebben teljesen körbezárt négyszög formában helyezkedtek el. Az épületek magassága a lakó részek esetében 3,-3,5m-es ereszmagassággal egy pajta esetében akár 4,5-5m-es ereszmagassággal is bírt, főleg a lejtő felőli oldalon. Előfordultak kétszintes épületrészek is a tájban. Összességében tehát tört vonalú, keskeny, tereptől függően változó magaságú épülettömegek a jellemzőek, magastetős kialakításban, hiszen a padlásterek kihasználása nagyban hozzájárult a gazdálkodáshoz. Szép számmal vannak jelen tapasztott melléktömegek, félnyereg tetőkkel eresz alatt csatlakozva, az épületek melletti szőlőlugasok pedig mintegy lapostetős toldalékként bontják a főtömeget.

Épületek arányrendszerét úgy célszerű megválasztani, hogy:

- a hagyományosan kialakult fesztávok megtartásával,
- többszintes épület esetén is keskeny fesztávot tartva,
- egyszerű, de akár többször tört magastetős főtömeeggel,
- alacsony hajlású, vagy lapostetős melléktömegekkel,
- nem kizárólagosan, de jellemzően álló arányú ablakokkal
- melléképítményeket távolabb elhelyezve
- a térség építészeti hagyományaiból a telepítés és tömegformálás megszokott harmóniája domináljon.

Mind az 1980-as években indult törekvés, a *kritikai regionalizmus*, mind a manapság *rustális építészett*-ként elnevezett nemzetközi irány ugyanarra keresi a választ:

A modern építészet és a kulturális önazonosság találkozási pontjainak megtalálása.

Sikerrel.

Egyszerű leképezésekkel elérhetjük, hogy épített környezetünk egyszerre legyen korszerű és hagyománytisztelő. A ház formájú ház lehet az első lépés...

Amennyiben sikerült az épület helyét és tömegét jól megválasztani, az udvaron fennmaradó területek jó felosztása is könnyen, praktikusán kapcsolhatóvá válik.

Míg egy építési telek közepén elhelyezett összetett tömegű épület nehezen kezelhető és rosszul kihasználható területeket hagy maga körül, addig egy egyszerű keskeny tömeg valamely oldalhatár irányába eltolva lehetővé teszi, hogy nagyobb egybefüggő felületeink keletkezzenek.

Praktikusnak tűnik ugyan, de nem tesz jót a településképeknek a telekbejáratra direkt módon rányíló garázskapu és gyalogos főbejárat. A melléktereket a főépülettől függetlenül, vagy alárendelt épülettömegben valósítsuk meg. A nagy, egybefüggő burkolt felületek szintén idegenül hatnak falusias környezetben, hőcsillapításuk is nehezebb, mintha keskenyebb burkolati sávokat választanánk. Ügyeljünk a csapadékvíz megtartására, hogy lehetőleg saját területünkön elszikkadhasson.

A történeti tájban a térségben a telekhatárra épített kerítés nem volt jellemző. Részint a követhetetlenül kanyargó telekhatárok miatt, részint, hogy az udvar zárt egységét az épület által 2-3-4 oldalról körülzárt területen valósították meg. A nagyobb terület egységek lehatárolása lombhullató sövényekkel jellemző, az épülethez közvetlenül tartozó kis udvart lécz vagy drótfonatos áttört kerítéssel védték. A 20. században kialakult kerítések ennek megfelelően nem tudtak egységes képet hozni az utcásodott területekre.

Az udvarhoz tartozó hagyományos növényzet általában gyümölcsfákból, szőlőlugasból, veteményeskertből és a lakóépülethez kerített előkertként csatlakozó virágoskertből állt. Az örökzöldek megjelenése a lakókörnyezetben a 20. század második felére tehető.

Az épület közvetlen környezetét úgy célszerű alakítani, hogy:

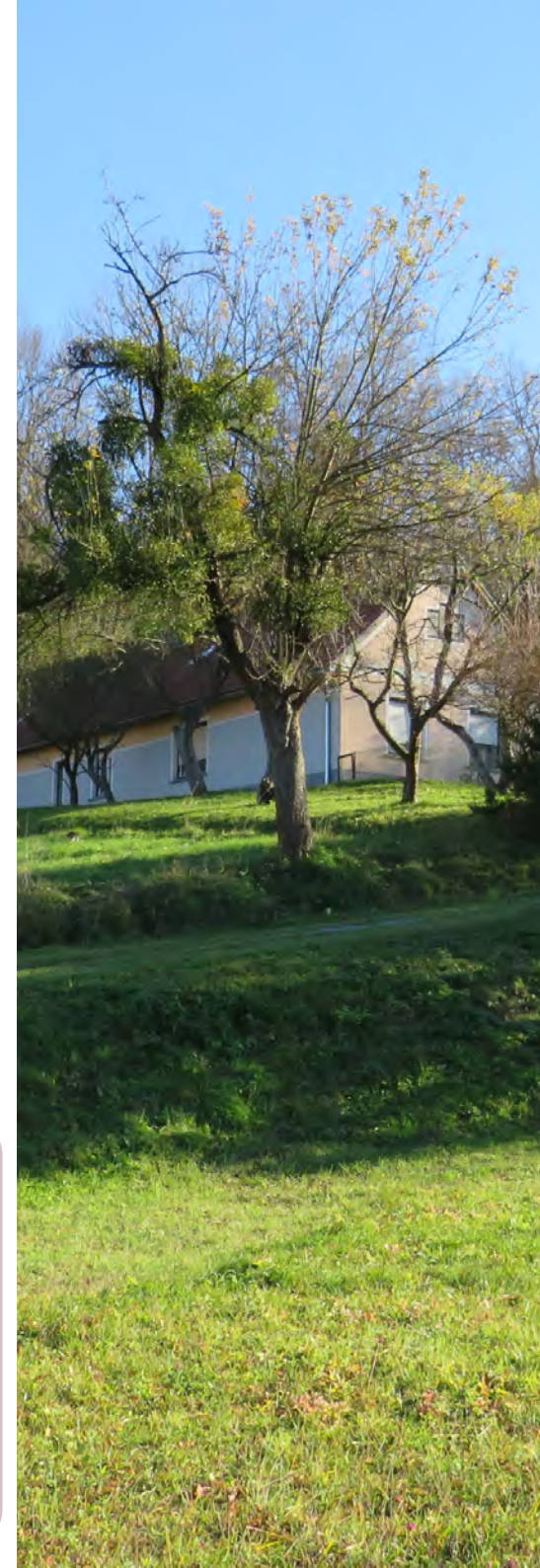
- a lehető legnagyobb egybefüggő zöldfelületek maradjanak,
- a burkolt felületek sávszerűen jelenjenek meg,
- lehetőleg lombhullató fákkal árnyékoljuk a lakóépületeket és a burkolt felületeket,
- kerítéssel az épület közvetlen környezetét védjük,
- lehetőség szerint használjunk lombhullató sövényeket,
- hozzunk létre átmeneti tereket az udvaron, legyen helye a megérkezésnek, és az udvar inkább a természeti környezethez tartozzon, ne az építetthez. Lakókörnyezetben parkfák és örökzöldek helyett válasszunk gyümölcsfákat, termő bokrokat, telepítsünk egybefüggő virágzó foltokat.

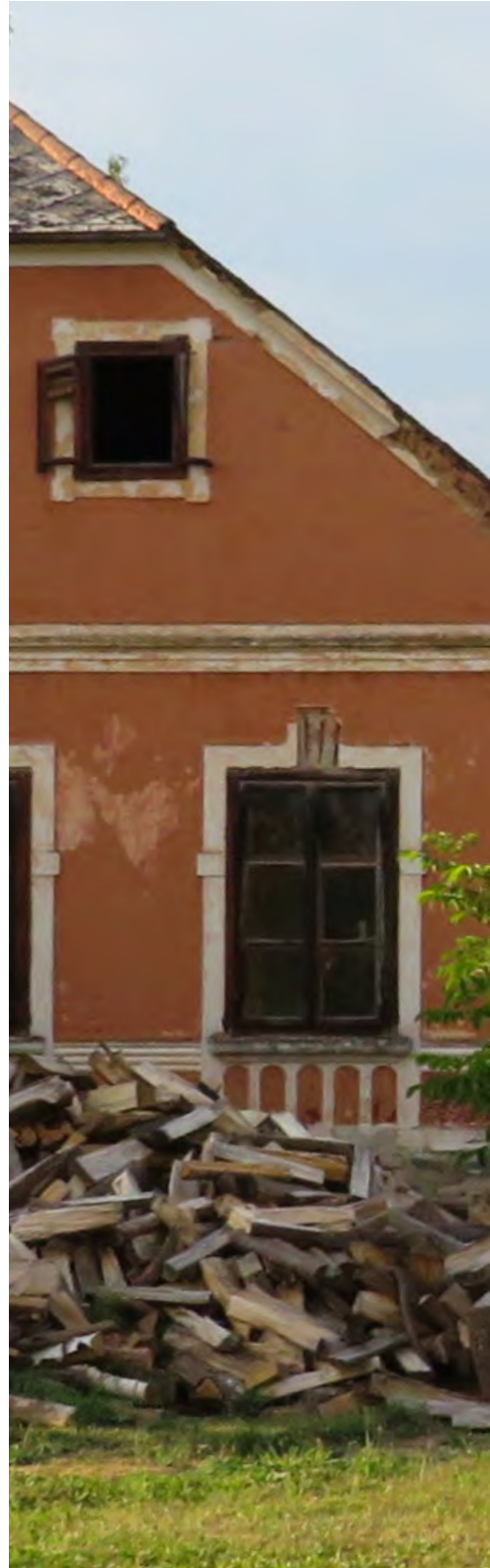
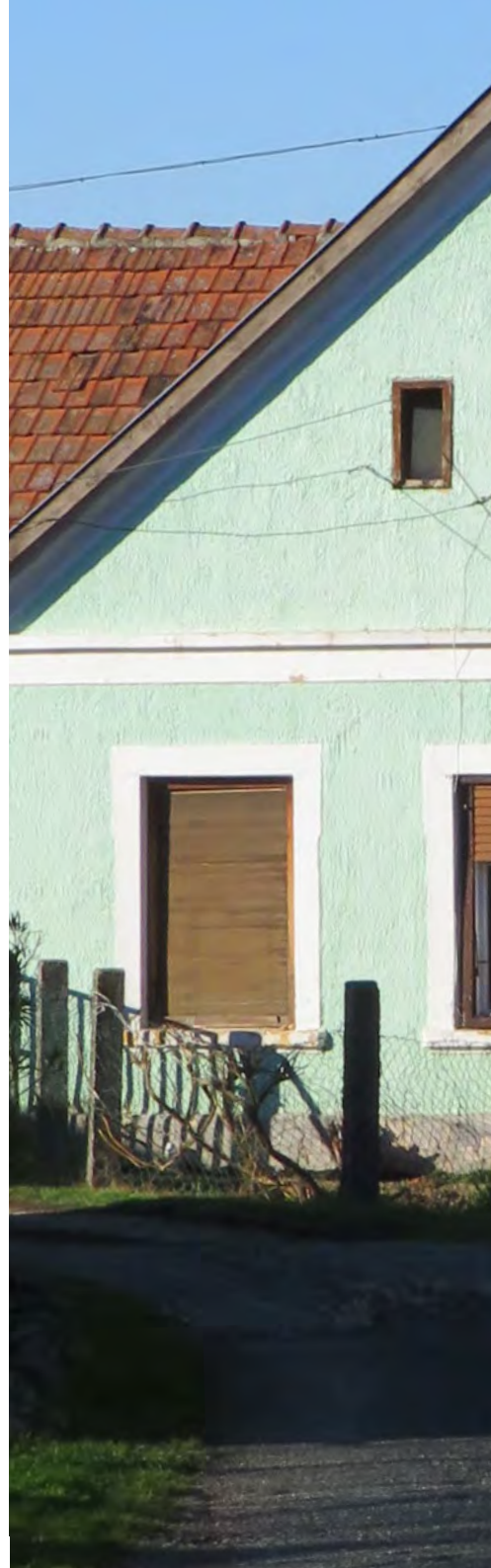
javasolt kedvező kialakítás

- a szabad zöldfelületeken gyümölcsfák állnak
- csak a privát udvarrész van fizikailag kerítve
- a nagyobb területeket lobhullató sövény-sávok választják el egymástól
- lehetőség van differenciált udvarhasználatra

nem ajánlott megoldások

- túl nagy összefüggő burkolt felületek
- túl kicsi, sávszerű zöldfelületek
- az örökzöld sövények túlzott optikai zárást adnak
- a telekszélek direkt kijelölése kellemetlenül hat a tájban
- az épület és udvara így nem válik a tájkép szerves részévé

Kevés olyan hely van Magyarország területén, ahol kijelenthetjük, hogy egyértelmű hagyománya volt a gerendaház építésnek is. A történelmi Őrség területén csakúgy, mint a szlovén Rába-vidéken évszázadokon át mindennapos dolog volt, majd a 19. század második felétől vált elsődleges építőanyaggá az égetett téglá.

A térség klímatis viszonyai, az általában magas relatív páratartalom, a magas éves csapadékmennyiség a kevés napsütéses órással karöltve az épületek külső felületképzésénél hamar meghatározóvá tette a vakolt felületeket.

Kevés kivételtől eltekintve a téglafelületek is felületi zárast kaptak, csakúgy, mint korábban a fafelületek jelentős része. A teljes képhez hozzátartozik ugyan, hogy pont ennek a klímának köszönhetően a fafelületek egyedien konzerválódnak és a térségre jellemző barnásfekete színt öltenek magukra. A természetes kövek jelenléte függetlenül az Alpok szélső hegyeinek közelségétől nem alakult ki.

Az épületek héjalásánál Gróf Batthány Alojz tűzmegeelőzési rendeletének köszönhetően már a 19. században kötelezően a cserép alkalmazása terjedt el. Leginkább jellemző az egyenes vágású téglány cserép a környéken. A szokásos összkép tehát vakolt felületek, megjelenő faszerkezetek és faburkolatok és cserépfedés kombinációjából áll össze. A vakolt felületek színezése kapcsán elsődlegesen a mész alkalmazása volt szokás a nemesvakolatok megjelenése előtt, fehérén illetve a színezett mészfestékek formájában túlnyomórészt világos tört színek domináltak.

Ha a térségre jellemző homlokzati anyag- és színhasználatot alkalmazunk és harmonikus megjelenésre törekszünk, akkor:

- a homlokzatok vakoltak, megjelennek védett fafelületek nyerstégla felületek tömör téglából
- kerámia cserépfedést használunk, síklemezzel kombinálva
- egy épületen háromnál több anyagot vagy színt nem használunk a színezésben
- mindig a sötétebb színek kerülnek lejjebb, az épületen felfelé világosova, több szín alkalmazása esetén az egyik legalább 85%-ban legyen jelen az épületen
- az épületek színválasztásánál a közvetlen épített környezetnek megfelelően válasszunk
- Figyelemre méltó, hogy esetünkben nem a hófehérre meszelt világ a megszokott, hanem élénk, telített oxid színek is megjelennek.
- ne használjunk a tájegységre nem jellemző kőburkolatokat

Falusi köztereknek, burkolt felületeknek nincs történelmi-
leg kialakult hagyománya. A sármentesítés első időszakaiban
megjelentek a beton-, illetve aszfalt felületek a középületek
környékén. Az utóbbi időben számos út kapott kavicsolt felü-
letet, tömötített zúzottkő sávokat. A jövő feladata lesz a szük-
ségesen felül az átgondolt és egységes közterületi állapotok
elérése. A burkolt felületek, közlekedési területek, utcák, terek
kialakításánál fontos lesz a klímaadottságok figyelembe vétele,
különös tekintettel a vízelvezetés, illetve a helyben szikkasztás
megoldására. A burkolatok tervezésénél a kísérő gyepte-
rűletek és többszintes növényzet egyidejű tervezése, a közte-
rület-fenntartás szervezése a stratégia része kell, hogy legyen,
hogy valóban minőségi közterületalakításról beszélhessünk.
A burkolatok anyagának, minőségének, fajtájának, típusának
kiválasztása – kapcsolódóan az utcabútorok, egyéb köztéri
elemek összehangolásához – koncepcióban végiggondolva
a településcsoport arculatvezetésének része kell, hogy legyen.
Ha a visszatérő burkolati elemek fő funkciójuk kielégítésén túl
vizuális kapcsolatot is teremtenek, nagyban hozzájárulnak egy
jellemző településképhez.

Egy ennyire természetközeli településen nehezen értelmez-
hető a közterületi növényzetek, parkok fogalma. Meddig tart
a természeti terület és hol kezdődik a tervezett zöldfelület-
kérdéshatár, joggal. Egy-egy központi teresedés esetében
azonban elkerülhetetlen gondozott közterületi zöldfelületről
beszélni, de például az erdősávokon átvezetett utak esetében
már indokolatlannak tűnnek a fasorok.

Parkfák kiválasztásánál a nemesített kerészeti példányok
mellett célszerű gyümölcsfákból a régi tájfajták használata, il-
letve a természetes erdőalkotóink közül elsősorban a tölgyek,
illetve a helyi parkosítási hagyományokhoz illeszkedve kőrisek
vagy gyertyán ültetése. Szoliterként is javasolt nagyra növő
alma, körte fajok, szelídgesztenye illetve tölgyfélék telepítése.

Épített környezet mentén kerülendő a magas, zárt fajú örök-
zöldek használata, fenyő- és tuja-félék alkalmazása, mivel ked-
vezőtlen hatással vannak az aljnövényzetre, és túlzott optikai
zárást adnak. A meglévő – túlnyomórészt a hetvenes, nyolcvan-
as években megjelenő divatként ültetett, mára túlnőtt – ud-
vari lucokat és ezüstdenyvőket előbb lombos fákra kell cserél-
ni.

A háromszintes növényzet meglétére minden esetben töre-
kedni kell. Sövények közterületi alkalmazása indokolt, utakat
kísérő kanyargása régóta a tájkép természetes velejárója a
környéken. Itt is ajánlatos a tájban jellemző lombhullató sövé-
nyek alkalmazása, elsősorban 1-1,5m magasan nyírt enyhén
ívelt gyertyán sávokkal.

Közterületi élő virágágyak esetén éven át díszítő eltérő vi-
rágzási idejű kertészeti fajok társításával, inkább intenzív zárt
foltokban díszíthetünk, mint laza láncú sávokban.

Vizes élőhelyek, vízpartok, mélyfekvésű, lefolyástalan völ-
gyi területek a település zöldfelületi rendszerének meglévő,
kihasználható elemei. Növénytársulásaihoz a környék erdőal-
kotóinak vizközeli növényfajaiból célszerű válogatni. Kelleme-
sen gazdagítaná a településképet égerligetek, fűzcsoportok, de
akár lombos keményfák megjelenése a gondozott környezet-
ben is. A patakpartok, tókák környezete lehetőséget adhat az
emberi jelenlétre. A vízparti területek gondos karbantartásával
tovább gazdagíthatjuk a település természeti adottságainak
széles tárházát.

Esetünkben törekedni kell arra, hogy az alakított, fenntartott
közterületek képe a inkább a természetközeli állapothoz köze-
lítsen, mintsem városi parkokhoz, de burkolatainak a 21. szá-
zadi állapotokat kell tükröznie.

Melyek a fejlődés lehetőségei egy olyan időszakban, amikor a falvak lakóinak életmódja elszakad a több évszázadon át megszokottól?

A lakosság igényei változtak. A települési táj mindennapos fenntartása magától érthetődő volt. Mára megoldandó feladat. A megváltozott életmód és életkörülmények új kihívások elé állítják a települést. Ezek már a 21. század kihívásai.

Ha a település adottságai közül az erősségeire akarunk összpontosítani, akkor a legelső a gazdag természeti környezet közelsége. Megőrizve azt, az épített környezetbe is tudatosan integrálva nemcsak magasabb lakóminőséget, hanem valódi élettereket hozhatunk létre, továbbadva a táji örökséget az utánunk következő generációknak. Megőrizve az egykor ebbe festőien beleillesztett épületeket, környezetüket, kapcsolataikat egy célravezető módja mindennek.

Érzékeny, kétélű dolog ez. Ki fogja megtenni, és miért?

Amíg egyik oldalon rendeletileg előírjuk valaminek a változásmentes fenntartását, a másik oldalon fellvállaljuk, hogy lehet, hogy pont a túlzott korlátozás vezet a teljes és visszavonhatatlan megsemmisüléshez. A település korosabb épületállománya, ide értve nagy számú, korábban védett épületet, az elmúlt tíz évben nagy állagromláson esett át. Sok áll üresen, lakatlanul. Az új építése sok esetben vonzóbb, mint a régi kényszerű megmentése.

A leghatékonyabb értékmegőrzés az önkéntes, személyes és közösségi szándék!

A közösségnek magától kell akarnia. Amit a faluban látok, az ennek a közösségnek a lenyomata. Egy település képe, a település arculata az ott élő közösség arculata. A közösség arculatának formálása pedig nem csupán egy szűk csoport feladata. Ami a települési tájban, az alakuló városképben megjelenik, épp ezért mindenkié. Objektív felelőssége van benne minden ott élőnek.

A falu él.

...és időben és térben változik. Nap mint nap alakítják a benne élő emberek. Hogy holnap milyen lesz, az az egyes egyéntől és a közösségtől egyaránt függ. Ha e könyv hatására a település arculata és élhető közege a közösség egyre több tagjának fontossá válik, akkor a falu és a falusi közösséget alkotók minden tagja nagy eredményt ért el egy folyamat első lépéseként.

A változás állandóságát nem lehet kőbe vésni. Az arculati kézikönyv csak egy pillanatkép.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

-Pável Ágoston válogatott tanulmányai és cikkei,
szerk.: Dr. Simonné Pável Judit és Rózsa Béla
Szombathely 1976, Vas Megye Tanácsa
Végrehajtó Bizottságának kiadása

-Őrség, Vendvidék, Feiső - Rába-völgy
Beluszky Pál Budapest-Pécs 2005, Dialóg Campus Kiadó

-Magyarország kincsestára, Szentgotthárd és a Rába-vidék
(Szombathely, 2011 Szülőföld Könyvkiadó

-Az Őrségi Nemzeti Park

Szerk.: Bartha Dénes

Szombathely, 2016 Szülőföld Könyvkiadó

-Magyarországi Szlovének - Körtánc füzetek 1998

Kozár Mária, Mukics Ferenc

Visszavárjuk!

Na svidenje!

<http://www.szakonyfalu.hu/>

<http://www.fentről.hu/hu/>

<http://www.mapire.hu/>

<https://www.vasteir.hu/>

ELFOGADTA A:

74/2017. (XII.14.)

KÉPVISELŐ-TESTÜLETI HATÁROZAT

IMPRESSZUM

Írta és rajzolta: Kiss Gábor

Fotók: Sebrek Zsuzsanna és Kiss Gábor

Szakonyfalu, 2017.